

ЗАТВЕРДЖУЮ
директор середньої загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів № 195
ім. В.І.Кудряшова

_____ О.Пасічник

_____ 2019 р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

**середньої загальноосвітньої школи
І-ІІІ ступенів № 195
ім. В.І.Кудряшова м. Києва**

**на 2019-2020 навчальний рік
1-2 класи**

Схвалено
на засіданні
педагогічної ради
(протокол № __
від _____

Середня загальноосвітня школа I-III ступенів № 195 ім. В.І.Кудряшова м. Києва з українською мовою навчання працює в п'ятиденному режимі в першу зміну.

Особливістю закладу освіти є використання в освітньому процесі різних методичних систем: класичної методики та вальдорфської педагогіки. В 2019-2020 навчальному році заплановано 7 класів (4 класи, що будуть працювати за Типовою освітньою програмою початкової освіти під керівництвом Р.Б.Шияна та 3 класи за вальдорфською педагогікою).

Метою нашого закладу освіти, як закладу, який дає повну загальну середню освіту, є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.

Кадровий склад:

Кількість педагогічних працівників – 10;

Матеріально-технічне оснащення:

Потужність – 836;

Наповнюваність закладу -100%;

Кількість класів – 33;

Початкова школа (1-2 класи):

Кількість класів – 7;

Кількість учнів – 180;

Реалізація мети відбувається через конкретні завдання школи, що виходять із реальної ситуації: учнівського складу школи (40% учнів з території обслуговування школи та біля 60% учнів, які проживають в різних районах Києва та області), кадрового складу школи, методик викладання, запиту на облаштування та благоустрій пришкольній території.

У зв'язку з цим школа має наступні конкретні найближчі завдання:

1. педагогічна співпраця та взаємодія двох методичних систем: класичної та вальдорфської педагогіки - через організацію спільних методичних заходів (тренінгів, методичних тижнів, тощо), подолання непорозумінь;

2. сумісне планування та організація виховних заходів: концертів, екскурсій, поїздок, в тому числі участь в святах місцевої громади;

Досягнення мети, тим самим призначення школи, забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній

людині для успішної життєдіяльності, визначених Законом України «Про освіту»:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність;
- інші компетентності, передбачені Державним стандартом освіти.

Спільними для всіх компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

Освітня програма *початкової освіти* (далі освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації СЗШ № 195 початкової освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти.

Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, факультативів, курсів за вибором тощо, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх

- вивчення (за Типовою освітньою програмою для закладів загальної середньої освіти під керівництвом Шиян Р.Б.) ;
- очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальної програми, відповідно до кожної змістової лінії;
 - рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
 - вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією освітньою програмою.

Освітня програма на 2019-2020 навчальний рік закладу створена відповідно до наступних нормативних документів:

- Закону України «Про освіту» (прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017)

- Закону України «Про загальну середню освіту» (Із змінами, внесеними згідно з Законом № 1642-III від 06.04.2000, ВВР, 2000, № 27, ст.213),(Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2905-III від 20.12.2001, ВВР, 2002, № 12-13, ст.92,№ 380-IV від 26.12.2002, ВВР, 2003, № 10-11, ст.86,№ 1344-IV від 27.11.2003, ВВР, 2004, № 17-18, ст.250,№ 2285-IV від 23.12.2004, ВВР, 2005, № 7-8, ст.162 N 2505-IV від 25.03.2005, ВВР, 2005, № 17, 18-19, ст.267,№ 3235-IV від 20.12.2005, ВВР, 2006, № 9,№ 10-11, ст.96,№ 489-V від 19.12.2006 - набирає чинності з 01.01.2007 р.)

- постанови Кабінету Міністрів України №87 від 21 лютого 2018 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти

- наказу Міністерства освіти і науки України №268 від 21.03.2018 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти»

- наказу Міністерства освіти і науки України № 268 від 21.03.2018 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти»

- наказу Міністерства освіти і науки України № 128 від 20.02.2002 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних

зкладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами)

- листа МОН України №1/9-344 від 25.05.2018 «Про завершення експертизи освітніх програм»

- листа Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОН України №2.2-1250, 2.2-1255 від 21.05.2018 "Формувальне оцінювання учнів 1 класу"

- наказу МОН молоді та спорту України від 24.12.2012 № 1479 «Про проведення на базі середньої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 195 ім. В.І. Кудряшова м. Києва дослідно-експериментальної роботи за темою «Формування цілісного освітнього середовища загальноосвітнього навчального закладу засобами вальдорфської педагогіки»,

- Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого наказом МОН України від 20.02.2002 № 114 (у редакції наказу МОН від 23.11.2009 № 1054),

- концептуальних засад вальдорфської педагогіки, затверджених Інтернаціональною конференцією Вальдорфських/Штайнерівських шкіл (Гаазьким колом),

- критеріїв Вальдорфських шкіл, затверджених Європейською Радою Штайнер-Вальдорфської освіти (ECSWE),

- рекомендацій наказу МОН України від 15.09.2014 № 1044 «Про завершення узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» та впровадження педагогічної системи «Вальдорфська школа» у загальноосвітніх навчальних закладах»,

- Типових навчальних планів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів І-ІІІ ступенів, затверджених Міністерством освіти і науки України (наказ від 02.07.2014 № 780 «Про затвердження Типових навчальних планів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів І-ІІІ ступенів»),

- та на основі наступних Типових освітніх програм:

№ додатку	Класи	Примітка	Варіант Типових Освітніх програм, затверджених Міністерством освіти і науки України
------------------	--------------	-----------------	--

№1	1-а,б 2-а,б	з українською мовою навчання	Типова освітня програма для ЗЗСО, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б, (наказ Міністерства освіти і науки України №268 від 21.03.2018 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти»)
№2	1-в,г 2-в	з українською мовою навчання (експериментальні класи)	Навчальний план «Освітньої програми першого циклу початкової освіти (1-2 класи) за Вальдорфською педагогікою» (Мезенцева О., Косенко Д.)

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 1-2-х класів закладів загальної середньої освіти складає 1680 годин/навчальний рік:

для 1-х класів – 805 годин/навчальний рік,

для 2-х класів – 875 годин/навчальний.

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру першого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Навчальний план початкової школи передбачає реалізацію освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти через структурування змісту початкової освіти на засадах інтегрованого підходу у навчанні. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні, яка є спільною для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування і форм власності, та варіативну складову.

У програмі вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;

- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах.

***Перелік освітніх галузей для 1-А,Б та 2 –А,Б класів,
які працюватимуть за НУШ***

Мовно-літературна, у тому числі:

Рідномовна освіта (українська мова та література; (МОВ¹)

Іншомовна освіта (ІНО)

Математична (МАО)

Природнича (ПРО)

Інформатична (ІФО)

Технологічна (ТЕО)

Інформатична (ІФО)

Соціальна і здоров'язберезувальна (СЗО)

Громадянська та історична (ГІО)

Мистецька (МІО)

Фізкультурна (ФІО)

Оскільки Типова освітня програма ґрунтується на компетентнісному підході, теми/ тези рубрики «Пропонований зміст» не передбачають запам'ятовування учнями визначень термінів і понять, а активне конструювання знань та формування умінь, уявлень через досвід практичної діяльності.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу.

У процесі організації навчального процесу пропонується використовувати інтерактивні форми і методи навчання – дослідницькі, інформаційні методи, мистецькі проекти, сюжетно-рольові ігри, інсценізації, моделювання, ситуаційні вправи, екскурсії, спостереження, тощо.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Програми інваріантного складника Базового навчального плану є обов'язковими для використання в загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності.

За рахунок годин варіативної складника заплановано збільшення годин на вивчення таких предметів:

Клас	Предмет	Кількість годин
1-А	Я досліджую світ	+ 1 год.
1-Б	Я досліджую світ	+ 1 год.
1-В	Малювання форм	+1 год.
1-Г	Малювання форм	+1 год.
2-В	Малювання форм	+1 год.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів у 1-му класі підлягають вербальному, формувальному оцінюванню.

Вимоги до осіб, які розпочинають навчання в початковій школі за програмою Р.Б.Шияна

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року не виповнилося шести років, можуть розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють, якщо їм виповниться шість років до 1 грудня поточного року. Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку.

Освітня програма початкової школи має передбачати досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

З метою виконання вимог Державного стандарту початкової загальної освіти освітня програма та навчальний план СЗШ №195 м.Києва містить усі навчальні предмети інваріантної складової, передбачені обраним варіантом навчального плану.

Гранично допустиме навчальне навантаження учнів встановлено відповідно до вимог Закону України «Про загальну середню освіту» з урахуванням санітарно-гігієнічних норм (Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу, затверджені постановою Головного державного санітарного лікаря України від 14.08.2001р. №63) та нормативну тривалість уроків у 1-их класах – 35 хвилин, у 2-х класах – 40 хвилин.

Години фізичної культури в 1-их класах не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження, що передбачено наказами Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018р. №407 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти I ступеня».

Гранична наповнюваність класів встановлюється відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту».

У початковій школі може здійснюватися поділ класів на групи при вивченні окремих предметів відповідно до чинних нормативів (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. №128, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 06.03.2002 р. за №229/6517).

Мовно-літературна освітня галузь

Українська мова і літературне читання

Пояснювальна записка

Освітню програму з рідномовної освіти створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою рідномовної освіти для загальної середньої освіти є розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому і суспільному житті, у міжкультурному діалозі, бачити її передумовою життєвого успіху; формування шанобливого ставлення до культурної спадщини; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду.

Відповідно до окресленої мети, головними завданнями рідномовної освіти у початковій школі є:

- виховання стійкої мотивації до читання та прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- сприяння індивідуальному самовияву учнів та взаємодії між ними через розвиток комунікативних умінь, зокрема діалогічного мовлення, театралізацію;
- розвиток уміння вдумливого читання і базових правописних умінь;
- збагачення духовного світу учнів через естетичне сприймання творів художньої літератури та медіапродуктів;
- розвиток уяви та творчого мислення учнів за допомогою творів літератури та мистецтва, медіатекстів, театралізації, гри;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);
- розвиток здатності спостерігати за мовними явищами, експериментувати зі звуками, словами, фразами, зокрема і в мовних іграх, для опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- створення сприятливого мовного середовища у школі, зокрема й через пізнання сучасної дитячої літератури різної тематики та жанрів.

Відповідно до окреслених завдань, у початковому курсі рідномовної освіти виокремлено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо».

Комунікативна компетентність, зокрема вільне володіння українською мовою та спілкування рідною мовою (якщо вона не українська), виявляється в безпосередньому та опосередкованому спілкуванні.

Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістової лінії «Взаємодіємо усно» (мовець / слухач – слухач / мовець). Ця змістова лінія передбачає залучення учнів до дій зі сприймання, перетворення, виокремлення, аналізу й інтерпретації, оцінювання та використання усної інформації в реальній мовленнєвій практиці (бесіда, дискусія у класі, мікродискусія в групі, обговорення в парі тощо).

Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані у просторі та часі) запропоновано змістові лінії «Читаємо» (читач – автор), «Взаємодіємо письмово» (автор – читач), «Досліджуємо медіа» (читач / глядач / слухач – автор). Ці змістові лінії забезпечують здобуття досвіду опосередкованого спілкування, опанування кола знань (понять, уявлень) та вмінь, що дають змогу учням удосконалювати комунікативну компетентність.

Змістова лінія «Читаємо» спрямована на розвиток мотивації дітей до читання, залучення їх до читацької діяльності, яка ґрунтується на учнівській ініціативності та самостійності у доборі текстів для читання та інтерпретації прочитаного. Під час читання учні розвивають уміння сприймати та аналізувати текст, оцінювати прочитане та перетворювати інформацію, уявляти, мислити творчо.

Змістова лінія «Взаємодіємо письмово» передбачає залучення учнів до реальної писемної практики, зокрема за допомогою цифрових пристроїв та в режимі онлайн. Результатом такої роботи є базові вміння створювати писемні висловлювання у реальному та віртуальному просторі та редагувати їх.

Змістова лінія «Досліджуємо медіа» передбачає ознайомлення школярів з основами медіаграмотності. Діти формують уявлення про межу між реальним світом і світом мас-медіа. Вони вчаться інтерпретувати, аналізувати, оцінювати медіатексти (фільм, мультфільм, реклама, фотографія тощо) та створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія «Досліджуємо медіа» пропонує інструмент для активного критичного освоєння комунікативного медіасередовища.

Змістова лінія «Досліджуємо мовлення» забезпечує дослідження мовних закономірностей і формування на цій основі свідомих мовленнєвих умінь (орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних, стилістичних, словотвірних). Також у межах цієї змістової лінії учні опановують виражальні засоби художніх текстів, що в цілому сприяє творенню індивідуального стилю мовлення.

Змістова лінія «Театралізуємо» слугує розвитку комунікативних умінь учнів, зокрема вміння моделювати різні ситуації спілкування, обирати відповідні комунікативні стратегії, досліджувати несловесні засоби спілкування. Увага до несловесних засобів приділятиметься і в змістових лініях «Взаємодіємо усно» та «Досліджуємо медіа», а сам прийом театралізації може використовуватися й у змістовій лінії «Читаємо».

Специфіка змістової лінії «Театралізуємо» пов'язана з формуванням уявлення про театр як місце, де учні здобувають досвід співчуття та співпереживання. Тому в межах змістової лінії «Театралізуємо» учні досліджують чужу (глядач) та власну (актор) експресію. Ця змістова лінія передбачає залучення учнів до сценічної творчості, в умовах якої школярі набувають акторського досвіду, зокрема імпровізації, що забезпечує розвиток у дитини емоційного інтелекту, творчого мислення, самосвідомості й самоєфективності, уміння мобілізувати інших, ініціативності, уміння долати бар'єри, пов'язані з неоднозначністю, невизначеністю та ризиками, співпрацювати з іншими особами.

Мовно-літературна освітня галузь
Іншомовна освіта (англійська, німецька мови)
Пояснювальна записка

Освітню програму з іншомовної освіти створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою іншомовної освіти для загальної середньої освіти є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей і задоволення різних життєвих потреб дитини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** іншомовної освіти у початковій школі є:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених цією програмою;
- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
- здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;
- адекватно використовувати досвід, набутий під час вивчення рідної мови та інших навчальних предметів;
- використовувати в разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування;
- обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;
- ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.

Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах опанування іноземної мови в контексті міжкультурної парадигми, що передбачає ознайомлення з культурою народу, чію мову вивчають учні. Такий підхід

зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації в межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 2-го класу учні загальноосвітніх навчальних закладів досягають рівня Pre-A1, а на кінець 4-го класу – рівня A1. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень в кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із «Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти»¹.

Відповідно до мети іншомовної освіти та завдань у початковій школі, виокремлено такі **змістові лінії**: «Сприймання на слух», «Зорове сприймання», «Усна взаємодія», «Усне висловлювання», «Писемна взаємодія», «Писемне висловлювання», «Онлайн взаємодія».

Іншомовна комунікативна компетентність виявляється в безпосередньому та опосередкованому міжкультурному спілкуванні. Для формування комунікативної компетентності в умовах безпосереднього спілкування програма пропонує розгортати навчальну діяльність у межах змістових ліній **«Сприймання на слух»**, **«Усна взаємодія»**, **«Усне висловлювання»**. Змістова лінія **«Сприймання на слух»** передбачає залучення учнів до дій зі сприймання коротких простих запитань, тверджень, вказівок, інструкцій та реагування на них вербально і/ або невербально. Змістова лінія **«Усна взаємодія»** спрямована на розвиток умінь розпізнавати знайомі слова повсякденного вжитку у знайомому контексті; ставити запитання та давати відповіді про себе та щоденні справи. Змістова лінія **«Усне висловлювання»** передбачає творення коротких фраз про себе, надавання базової персональної інформації (наприклад, ім'я, адреса, родина, національність).

Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані в просторі та часі) запропоновано змістові лінії **«Зорове сприймання»** (читач – автор), **«Писемна взаємодія»**, **«Писемне висловлювання»**, **«Онлайн взаємодія»**. Усі перелічені змістові лінії забезпечують для учня здобуття досвіду опосередкованого спілкування та опанування низки комунікативних умінь, що дасть змогу учням розвивати комунікативну компетентність. Змістова лінія **«Зорове сприймання»** передбачає сприймання та розпізнавання знайомих слів у супроводі малюнків. У рамках змістової лінії **«Писемне висловлювання»** учні навчаються писати короткі фрази для надання базової інформації. Результатом опрацювання змістової лінії **«Онлайн взаємодія»** є оволодіння вміннями встановлювати базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання, та розміщувати прості твердження про себе у форматі онлайн.

Математична освітня галузь

Пояснювальна записка

Освітня програма з математики для 1 – 2 класів спрямована на формування в учнів математичної ключової і предметної компетентностей, реалізацію мети та загальних цілей освітньої галузі, визначених у Державному стандарті початкової освіти (далі Стандарт).

При конструюванні програми головний акцент зроблено на реалізацію компетентнісного підходу у викладанні математики. Визначальними у структурі програми є обов'язкові та очікувані результати навчання на кінець другого та четвертого класів.

Такий підхід дає можливість чітко бачити, якими компетентностями мають оволодіти молодші школярі на першому та другому циклах початкової освіти, а вчитель не мусить концентрувати свою увагу на вивченні однакового для всіх обсягу і змісту матеріалу, залишаючи за собою право його вибору з урахуванням вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб учнів шляхом розроблення власної освітньої програми.

Метою математичної освітньої галузі Стандарт визначає «розвиток математичного мислення дитини, здатностей розуміти й оцінювати математичні факти й закономірності, робити усвідомлений вибір, розпізнавати в повсякденному житті проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, моделювати процеси та ситуації для вирішення проблем».

У відповідності із загальними цілями найважливішими **завданнями** навчання математики можуть бути:

- формування здатності розпізнавати серед повсякденних проблем ті, які можна розв'язати із застосуванням математичних методів та способів;
- розвиток уміння здійснювати дослідження, аналіз, планування послідовності дій для розв'язання повсякденних проблем математичного змісту, зокрема й сюжетних задач;
- формування та розвиток усвідомлених і міцних обчислювальних навичок;
- вироблення вміння описувати побачене, почуте, прочитане за допомогою простих математичних моделей;
- формування відповідального ставлення щодо висування гіпотез, їх оцінки, доведення або спростування, обґрунтування свого вибору;
- вироблення досвіду дослідження просторових відношень, форм об'єктів навколишнього світу, конструювання площинних та об'ємних геометричних фігур;

- вироблення вміння сприймати, перетворювати та оцінювати отриману інформацію, використовуючи різні джерела, у тому числі й засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

У початковому курсі математичної освіти відповідно до зазначеної мети і сформульованих завдань виділено такі змістові лінії: **«Лічба»**, **«Числа. Дії з числами»**, **«Вимірювання величин»**, **«Просторові відношення. Геометричні фігури»**, **«Робота з даними»**.

У межах змістових ліній **«Лічба»**, **«Числа. Дії з числами»** здійснюється формування поняття числа, насамперед, розуміння учнями принципу утворення різних видів чисел (натуральних одноцифрових, натуральних багатоцифрових, дробових тощо) та способів виконання дій з цими числами – порівняння, додавання, віднімання, множення та ділення. Крім того, розгортається робота з дослідження законів і властивостей, способів виконання арифметичних дій під час розв’язання повсякденних проблем математичного змісту, зокрема й сюжетних задач.

У рамках змістової лінії **«Вимірювання величин»**, опираючись на суб’єктний досвід та навички дослідницької роботи, молодші школярі вчать *вимірювати величини* довжини, маси, температури, часу, місткості (об’єму) за допомогою підручних засобів і вимірювальних приладів, оперувати грошима.

Разом з тим, учні виконують перетворення, порівняння, додавання і віднімання іменованих чисел, розв’язують повсякденні проблеми математичного змісту, в тому числі й сюжетні задачі, використовуючи різні одиниці вимірювання величин.

У процесі навчальної роботи з різного роду величинами виокремлюється також і *робота з геометричним матеріалом*, дослідження просторових відношень та геометричних фігур різних форм, конструювання площинних та об’ємних фігур з підручного матеріалу, створення макетів реальних та уявних об’єктів різних конструкцій, виконання простих завдань, описаних у математичних текстах, в т.ч. й сюжетних задачах геометричного змісту (змістова лінія **«Просторові відношення. Геометричні фігури»**).

Формування в учнів уміння аналізувати повсякденні проблеми математичного змісту потребує оволодіння ними *математичним моделюванням* як прийомом *діяльності* при дослідженні реальних об’єктів і процесів та при розв’язуванні навчально - пізнавальних і практико зорієнтованих задач, використовуючи різні джерела інформації, в тому числі й засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

З прикладами так званих «фізичних» моделей школярі зустрічаються ще в дошкіллі: іграшки, що оточують дитину, фотографія людини, глобус та ін., а математичне моделювання – це створення моделей та їх дослідження засобами математики.

З 1-го класу учнів варто привчати до роботи з різного виду *простими математичними моделями*, оскільки вони так чи інакше допомагають виділити, впорядкувати, проаналізувати та зафіксувати дані (подані в умові задачі, зібрані за допомогою опитувальника тощо). Ця робота розгортається в межах змістової лінії «**Робота з даними**».

Таким чином, упродовж двох циклів навчання математики у поєднанні з іншими освітніми галузями у здобувачів початкової освіти здійснюватиметься формування знань, умінь, ставлень, що є сутністю компетентнісного підходу, для забезпечення подальшої здатності успішно навчатися, усвідомлюючи роль математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини.

Природнича освітня галузь

Пояснювальна записка

Освітню програму природничої освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою природничої освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування наукового мислення та культури дослідження; розвиток системних уявлень про цілісність та розмаїття природи, утвердження принципів сталого розвитку, ефективної, безпечної і природоохоронної поведінки в довіллі.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** природничої освітньої галузі у початковій школі є:

- виховання любові та шанобливого ставлення до природи рідного краю, України, планети Земля;
- формування екологічно й етично обґрунтованої поведінки у природі, залучення до участі у природоохоронних акціях;
- розвиток зацікавлення до пізнання природи, оволодіння способами навчально-пізнавальної діяльності, елементарними дослідницькими вміннями (через експерименти, спостереження);
- поступове формування уявлень про природничо-наукову картину світу через поглиблення початкових знань про природні об'єкти і явища, взаємозв'язки в системі «нежива природа – жива природа», про залежність людини від стану навколишнього середовища та її вплив на нього.

Відповідно до зазначених мети і завдань, виокремлено такі **змістові лінії**: «Я пізнаю природу», «Я у природі», «Я у рукотворному світі».

Змістова лінія «**Я пізнаю природу**» спрямована на формування дослідницьких умінь школярів через підтримку допитливості та інтересу до спостережень, експериментів та моделювання для пошуку відповідей на запитання про навколишній світ.

Змістова лінія «**Я у природі**» передбачає розвиток уявлень молодших школярів про об'єкти та явища природи, встановлення зв'язків між неживою і живою природою, формування бережливого ставлення до природи; вироблення навичок екологічно доцільної поведінки в довкіллі.

Змістова лінія «**Я в рукотворному світі**» спрямована на формування загальних уявлень про світ, створений людиною, понять про взаємозв'язки людини і природи, слугує джерелом натхнення для пошуку та втілення дитячих винахідницьких ідей та проектів.

Провідна роль у вивченні природничої освітньої галузі належить дослідженням (спостереженням, експериментам), екскурсіям, природоохоронній та проектній діяльності школярів.

Технологічна освітня галузь

Пояснювальна записка

Освітню програму технологічної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою технологічної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до зміни навколишнього світу засобами сучасних технологій без шкоди для середовища, до використання технологій для власної самореалізації, культурного й національного самовияву.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** технологічної освітньої галузі у початковій школі є:

- залучення учнів до різних видів діяльності, формування вмінь для створення виробу від творчого задуму до його втілення в готовий результат;
- формування в учнів культури праці та побуту, навичок раціонального ведення домашнього господарства, задоволення власних потреб та потреб інших, відповідальності за результати власної діяльності;
- формування вміння ефективно використовувати природні матеріали з турботою про навколишнє середовище;

- створення умов для практичного і творчого застосування традицій і сучасних ремесел.

Зміст технологічної освітньої галузі в початкових класах структурується за такими **змістовими лініями**: «Технічна творчість і техніка», «Світ технологій», «Світ ремесел», «Побут».

Змістові лінії, які систематизують очікувані результати навчання, спрямовані на формування ключових компетентностей учнів.

Змістова лінія **«Технічна творчість і техніка»** спрямована на залучення учнів до творчої діяльності у процесі конструювання та моделювання під час самостійної або колективної роботи з конструктором. Процес конструювання з готових деталей (моделей) конструктора має на меті сприяти розвитку просторової уяви й елементів творчого та технічного мислення учнів, через читання і зіставлення малюнків, графічних зображень, за якими учні складатимуть конструкції. Учні виконуватимуть макетування об'ємних моделей транспортних засобів, будинків, веж, роботів тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до деталей конструкторів, відповідних графічних зображень схем для конструювання простих моделей; матеріалів для виготовлення та оздоблення виробу

Змістова лінія **«Світ технологій»** має на меті формувати в учнів здатність планувати власну діяльність у процесі вивчення конструкційних матеріалів – від розпізнавання їх на дотик до аргументованого добору для створення виробу, виконувати найпростіші способи їх обробки. Важливою умовою засвоєння цієї лінії є формування в учнів здатності розуміти і дотримуватися послідовності у виготовленні виробів, аргументувати обрану послідовність у роботі. У процесі роботи з матеріалами провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування стрічок тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до матеріалів, технологічних карток (схем), необхідних для виготовлення виробу, інструментів та пристосувань, довідникових посібників (книжки з ілюстраціями до творів, набори малюнків до мультфільмів тощо). Організація екскурсій на виробничі об'єднання, перегляд та обговорення відеофільмів про виробництво. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюється повторне та економне використання матеріалів.

Змістова лінія **«Світ ремесел»** має на меті формувати в учнів ставлення до творів декоративно-ужиткового мистецтва та ремесел як культурної спадщини українського народу, а також вміння створювати та оздоблювати прості вироби за зразком чи власним задумом, із застосуванням традиційних

ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва. У процесі роботи провідними операціями будуть: різання ножицями, склеювання, зв'язування, різьблення, ліплення тощо.

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до виробів, виготовлених традиційними та сучасними ремеслами; матеріалів, інструментів та пристосувань, каталогів, фотографій тощо. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються технології традиційних та сучасних ремесел. Відвідування (реально чи віртуально) майстерень народних умільців, музеїв декоративно-ужиткового мистецтва.

Змістова лінія «**Побут**» має на меті формувати практичні навички організації власної життєдіяльності, розв'язувати практичні завдання у власному побуті, планувати та реалізовувати найпростіші трудові дії (ремонт іграшок, книжок, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування страв за рецептами; догляд за одягом та взуттям).

Пропоновані умови: персональний доступ учня / учениці до матеріалів, інструментів та пристосувань; об'єктів (іграшок, книжок тощо). Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються найпростіші дії щодо самостійності в побуті.

Технологічна освітня галузь базується на практичній діяльності учнів. На кожному занятті передбачено виконання практичної роботи. Об'єкти праці для виготовлення учитель/ учителька добирає, спираючись на побажання учнів.

Інформатична освітня галузь

Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою інформатичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до вирішення проблем із використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту; безпечна та відповідальна діяльність в інформаційному суспільстві.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** інформатичної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування відповідальної позиції цифрового громадянина, навичок безпечного й етичного користування цифровими пристроями та

мережами;

- формування початкових умінь розрізняти інформацію різних видів та працювати з нею за допомогою цифрових пристроїв чи без них;
- формування початкових умінь визначати, знаходити та зберігати інформацію, необхідну для розв’язання життєвих проблем (навчання, гри тощо), за допомогою цифрових пристроїв, мереж та без них, самостійно та під час групової взаємодії; розрізняти правдиву і неправдиву інформацію різних видів;
- налагодження комунікації за допомогою цифрових пристроїв та мереж для спільної творчості, співпраці, навчання, гри;
- формування початкових умінь створювати електронні тексти (зображення, відео, звуки, програми тощо) за допомогою цифрових пристроїв;
- формування вмінь презентувати себе, власну творчість, ідеї, створені продукти та інші результати індивідуальної та групової діяльності за допомогою цифрових пристроїв.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за **змістовими лініями** “Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)”, “Моя цифрова творчість”, “Комунікація та співпраця”, “Я і цифрові пристрої”, “Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві”.

У рамках змістової лінії **“Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)”** формуються початкові вміння розпізнавати, знаходити, свідомо відбирати, зберігати та опрацьовувати просту інформацію за допомогою цифрових пристроїв та без них. Розпізнавання правдивої і неправдивої інформації в усіх її виявах (текст, зображення, звук тощо) необхідне для формування критичного мислення, що сприяє безпеці в інформаційному просторі дитини. Початкові уявлення про моделі реалізуються через визначення істотних і неістотних властивостей об’єктів та створення на основі цього простих моделей об’єктів.

Змістова лінія **“Моя цифрова творчість”** розкривається через практичну діяльність (індивідуальну і групову) зі створення простих інформаційних продуктів (програм, текстів, зображень, відео, звуків, тощо) за допомогою цифрових пристроїв та програм для творчого самовираження, презентації себе і продуктів власної діяльності, вирішення завдань інших освітніх галузей.

В основі змістової лінії **“Комунікація та співпраця”** – ознайомлення із доступними для дитини засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайнового чи офлайнового середовища для цього. В умовах роботи у групі учні мають навчитися окреслювати цілі індивідуальної та

групової діяльності, розподіляти ролі в межах групи, оцінювати здобутий результат, аналізувати помилки та усувати їх, доброзичливо взаємодіяти безпосередньо та в мережах.

Змістова лінія **“Я і цифрові пристрої”** реалізовується через усвідомлення і розпізнавання тих завдань, які можна розв’язати за допомогою цифрових пристроїв, виходячи з їхніх функціональних можливостей (фотографувати, записувати, слухати, відображати, опрацьовувати інформацію тощо). До основних умінь, які формуються через цю змістову лінію, належать розпізнавання простих програмних і технічних несправностей та вміння усувати їх самостійно чи з допомогою дорослих, розуміти обмеження та переваги пристроїв стосовно виконуваних завдань, усвідомлювати, що машини можуть імітувати інтелектуальну діяльність. Ця змістова лінія охоплює вміння організовувати власний робочий простір на фізичному та простому програмному рівні для збереження здоров’я, доброго самопочуття та ефективної діяльності учня/ учениці.

Змістову лінію **“Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві”** спрямовано на створення безпечних умов для учня / учениці під час роботи з цифровими пристроями і в мережах, що передбачає захист особистої інформації, формування принципів етичного, доброзичливого та відповідального спілкування через мережі, навички і можливості захисту власного інформаційного простору, фізичного та психологічного здоров’я. У рамках цієї змістової лінії в учнів формується відповідальне та шанобливе ставлення до власної та чужої інформаційної діяльності, яке на рівні початкової школи виявляється, зокрема, і через зазначення власного авторства, посилання на авторство інших, а також через усвідомлення шкоди від списування.

Вказані змістові лінії передбачають можливу інтеграцію інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями через розв’язування дослідницьких завдань, формування наскрізних умінь учнів, інформатичної грамотності та культури.

Соціальної та здоров’язбережувальна освітня галузь

Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою соціальної та здоров’язбережувальної освітньої галузі для загальної середньої освіти є становлення самостійності учня / учениці, його / її соціальної залученості та активності через формування здорового способу життя, розвиток підприємливості, здатності до співпраці в різних середовищах, впевненості в

собі та доброчесності для безпеки, добробуту та сталого розвитку.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування у школярів стійких переконань щодо цінності життя, здоров'я і безпеки для себе і тих, хто його / її оточує;
- виховання дбайливого та усвідомленого ставлення до власного здоров'я і безпеки;
- розвиток потреби самопізнання та самовдосконалення;
- формування в учнів сталої мотивації до здорового способу життя;
- формування свідомого прагнення дотримуватися безпечної, здорової та етичної поведінки для поліпшення добробуту;
- розвиток уміння ухвалювати рішення в повсякденних ситуаціях з користю для безпеки та здоров'я;
- сприяння індивідуальному розвитку самостійності, підприємливих якостей та поведінки свідомого споживача;
- формування вміння вчитися без шкоди для здоров'я;
- створення сприятливого безпечного та здорового середовища в школі.

Зміст соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі структуровано за трьома **змістовими лініями**: «Безпека», «Здоров'я», «Добробут».

Змістова лінія **«Безпека»** передбачає розвиток умінь безпечної поведінки вдома, школі та у природному й техногенному середовищі, прогнозування наслідків небезпечних дій, визначення впливів на вибір безпечної поведінки, дотримання правил (дорожнього руху, використання побутової техніки і побутової хімії тощо) та відповідального ставлення до особистої безпеки й безпеки інших.

Змістова лінія **«Здоров'я»** спрямована на формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності і поведінки через набуття навичок здорового способу життя, розвиток позитивної самооцінки, критичного мислення, умінь ухвалювати зважені рішення, відповідально ставитися до власного здоров'я та здоров'я тих, хто поряд, і протидіяти негативним соціальним чинникам.

Змістова лінія **«Добробут»** забезпечує розвиток етичної поведінки в соціумі, вміння вчитися і формування позитивного ставлення до навчання, усвідомлення

важливості здорового способу життя для добробуту, розвиток підприємливості і споживчої культури для оптимального використання ресурсів та забезпечення добробуту, орієнтацію учнів на відповідальне ставлення до безпеки та здоров'я як до найважливіших життєвих цінностей.

Навчальний матеріал змістових ліній реалізується наскрізно в кожній темі через взаємоінтеграцію і взаємодоповнення.

Громадянська та історична освітня галузь

Пояснювальна записка

Освітню програму громадянської та історичної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою громадянської та історичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є створення умов для формування в учня / учениці початкової школи власної ідентичності та готовності до змін через усвідомлення своїх прав і свобод, осмислення зв'язків між історією і теперішнім життям; плекання активної громадянської позиції на засадах демократії та поваги до прав людини, набуття досвіду співжиття за демократичними процедурами.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** громадянської та історичної освіти у початковій школі є:

- здобуття знань про сучасність і минуле своєї родини, місцевої громади, Батьківщини, людства, формування відповідного віковим можливостям розуміння змісту пам'ятних для себе та для громадян України подій;
- сприяння початковому усвідомленню власної гідності, цінності свободи і прав людини, своєї належності до родини, місцевої та шкільної громад, українського народу, вироблення відповідального ставлення до власної діяльності та діяльності інших;
- формування умінь орієнтуватися в історичному часі та соціальному просторі, знаходити та опрацьовувати доступну для себе суспільну інформацію, пояснювати її зміст та передавати породжені нею враження і думки;
- удосконалення набутих дітьми в дошкільному віці позитивних моделей поведінки у громадських місцях та опанування нових, пов'язаних із діяльністю школяра / школярки;
- розвиток здатності обстоювати власну думку та приймати інших, вирізняти вияви нерівності, несправедливості та дискримінації;

- створення умов для набуття успішного досвіду конструктивної взаємодії та громадянської поведінки, формування емоційно-ціннісного компоненту громадянської культури особистості.

Для формування ідентичності та громадянської компетентності учнів програма пропонує опановувати потрібні для цього знання і вміння, виробляти навички громадянської поведінки та виховувати громадянські чесноти в межах таких **змістових ліній**: «Я – Людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина», «Моя шкільна і місцева громади», «Ми – громадяни України. Ми – європейці».

Змістова лінія **«Я – Людина»** передбачає залучення учня / учениці до опрацювання та використання для самоідентифікації елементарної інформації про людину як унікальну у Всесвіті істоту, яка творить себе як особистість, формує свій характер і розвиває цінні якості у процесі пізнавальної і трудової діяльності. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє самопізнанню учнів, усвідомленню власних потреб, уподобань, здібностей та інтересів, заохочує обирати цілі особистісного зростання (бути відповідальним, чесним тощо), допомагає початковому усвідомленню гідності та неповторності будь-якої людини.

Змістова лінія **«Я серед людей»** забезпечує усвідомлення ролі зв'язків, які існують між людьми, значення рідні, друзів, приятелів, спільнот, з якими дитина себе ідентифікує. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє набуттю досвіду громадянської поведінки та свідомому виборі норм і моделей поведінки, часто за певними взірцями.

Змістова лінія **«Моя культурна спадщина»** дає змогу учнівству усвідомити свою вкоріненість у національну, а також рідну за етнічним походженням культуру, в європейську цивілізацію. Учні/ учениці отримують можливість дослідити місцеві пам'ятки, пізнати традиції та минуле своєї родини, рідної етнічної групи, нації. Навчання в межах цієї змістової лінії сприяє розумінню значущості та різноманітності культурних надбань людства, формуванню умінь пізнавати минуле.

Змістова лінія **«Моя шкільна і місцева громади»** забезпечує розуміння учнем/ ученицею базових норм шкільного та місцевого громадського життя, дає йому/ їй змогу посилено долучатися до їх відтворення та модернізації. Пізнання шкільних і місцевих традицій, ознайомлення з громадянськими вчинками земляків, діяльністю шкільної адміністрації, місцевих органів влади та добровільних асоціацій, зорієнтованих на громадські справи, сприяє набуттю учнями первинного досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії, впливає на формування емоційно-ціннісного компонента громадянської культури дитини. Навчання в межах цієї змістової

лінії забезпечує вироблення вмінь висловлювати та обстоювати свою думку та приймати інших, висувати власні ініціативи, планувати й організовувати посильні для дітей молодшого шкільного віку громадські справи.

Змістова лінія «*Ми – громадяни України. Ми – європейці*» дає учневі / учениці елементарні уявлення про національну символіку та державні атрибути України, націю (народ), державу, політику, владу, ключові події в історії України, підводить до прийняття демократичних цінностей та ідей євроатлантичної інтеграції Батьківщини. У межах цієї змістової лінії на прикладі відомих історичних постатей та національних героїв школярі усвідомлюють цінності патріотизму, активної громадянської позиції, самоповаги та ін.

Змістові лінії громадянської та історичної освітньої галузі у початковій школі мають бути реалізовані оптимальними для кожного елементу змісту та навчальної цілі інтерактивними методами, із використанням інформаційних технологій.

Мистецька освітня галузь

Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою навчання мистецтва для загальної середньої освіти є формування культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті; плекання пошани до національної і світової мистецької спадщини.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** навчання мистецтва у початковій школі є:

- збагачення духовного світу учня / учениці під час сприймання мистецтва та художньої творчості; виховання шани до національної і світової культурної спадщини;
- набуття досвіду творення художніх образів через опанування елементарними мистецькими вміннями; розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей;
- розкриття творчого потенціалу особистості; стимулювання художньо-образного мислення, художніх інтересів; виховання естетичного смаку; сприяння творчому самовияву та розвитку індивідуального стилю учня / учениці через мистецтво;

- розвиток уміння інтерпретувати твори мистецтва, висловлювати враження та особистісне ставлення до них; засвоєння початкових знань про види мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови, зокрема у взаємозв'язках;
- формування вміння презентувати й оцінювати власну творчість, плекання потреби у самовдосконаленні;
- формування вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво, виявляти зв'язки мистецтва з природним і соціокультурним середовищем;
- виховання здатності застосовувати мистецтво для отримання задоволення та емоційного самопізнання.

Реалізація поставленої мети та завдань здійснюється за **змістовими лініями**: «Художньо-практична діяльність», «Сприймання та інтерпретація мистецтва», «Комунікація через мистецтво», які окреслюють рамкову модель досягнення загальних цілей мистецької освітньої галузі.

Змістова лінія **«Художньо-практична діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне засвоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовияву. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виражальні засоби для творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довілля, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на емоційний стан завдяки мистецькій діяльності.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що несуть твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, а також формування уявлень про можливість і способи впливати на свій емоційний стан завдяки сприйманню творів мистецтва.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема в різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо.

Мистецька освітня галузь може реалізуватися через інтегровані предмети або предмети за окремими видами мистецтва: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі.

Фізкультурна освітня галузь

Пояснювальна записка

Освітню програму фізкультурної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою цієї галузі для загальної середньої освіти є формування в учня / учениці стійкої мотивації до занять фізичною культурою і спортом та життєво необхідних рухових умінь і навичок для збереження власного здоров'я, розширення функціональних можливостей організму.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** фізкультурної освітньої галузі у початковій школі є:

- розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових умінь та навичок, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- розширення функціональних можливостей організму через цілеспрямований розвиток фізичних якостей і природних здібностей;
- збереження та зміцнення здоров'я школярів;
- формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереженні та зміцненні здоров'я;
- формування основ здорового способу життя і створення умов для покращення фізичного і психоемоційного стану;
- формування практичних навичок щодо самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- розвиток комунікативних умінь під час занять фізичною культурою;
- формування морально-вольових якостей та позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом;
- усвідомлення ролі занять спортом і Олімпійського руху для формування самоповаги, впевненості в собі, прагнення досягати успіху, дотримуючись принципів чесної гри;
- збільшення обсягу рухової активності, яка приносить радість дитині;
- формування творчих здібностей засобами фізичної культури.

Освітня програма фізкультурної освітньої галузі для 1-4 класів охоплює такі **змістові лінії**: «Базова рухова активність», «Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)», «Турбота про стан здоров'я та безпеку».

Змістова лінія **«Базова рухова активність»** охоплює такі види діяльності, які спрямовані на формування життєво необхідних рухових умінь і навичок.

Змістова лінія *«Ігрова та змагальна діяльність учнів (рухливі ігри та естафети)»* пов'язана з опануванням рухливих ігор та естафет, що задовольняє потребу в руховій активності та сприяє формуванню комунікативних здібностей.

Змістова лінія *«Турбота про стан здоров'я та безпеку»* спрямована на формування свідомого ставлення до власного здоров'я та вмінь безпечної поведінки в процесі фізкультурної діяльності.

Предметом навчання у початковій школі в галузі фізичного виховання є *рухова активність із загальноосвітньою спрямованістю.*

Нові підходи до змісту занять фізичною культурою повинні орієнтувати вчителів не тільки на фізичну підготовленість, а й на розвиток особистості, на індивідуальне сприймання навчального матеріалу. Розв'язання цих завдань допускає відхід від жорсткої регламентації занять, підвищення їхньої емоційної насиченості, максимальної різноманітності форм, методів та засобів фізичного виховання, широкого використання інноваційних технологій фізичного виховання.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

першого циклу початкової освіти за Вальдорфською педагогікою середньої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 195 ім. Кудряшова

Освітня програма першого циклу класів, що працюють за вальдорфською педагогікою, (далі Вальдорфська освітня програма) розроблена відповідно до Закону України «Про освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти», постанови Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти», постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти» та постанови Кабінету Міністрів України від 14.01.2004 № 24 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти», на виконання наказу МОН України від 15.09.2014 № 1044 «Про завершення узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» та впровадження педагогічної системи «Вальдорфська школа» у загальноосвітніх навчальних закладах», у відповідності до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом МОН України від 07.11.2000 № 522 (у редакції наказу МОН України від 11.07.2017 № 994), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22.09.2017 за № 1171/31039.

Вальдорфська освітня програма використовується у класах, що працюють за вальдорфською педагогікою (далі – вальдорфські класи), відповідно до наказу МОН молоді та спорту України від 24.12.2012 № 1479 «Про проведення на базі середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 195 ім. В.І. Кудряшова м. Києва дослідно-експериментальної роботи за темою «Формування цілісного освітнього середовища загальноосвітнього навчального закладу засобами вальдорфської педагогіки», враховує результати дослідно-експериментальної діяльності, схвалені наказом МОН України від 24.02.2016 № 155 та листом ІМЗО від 10.07.2018 № 22.1/10-2335, та використовує матеріали Освітньої програми першого циклу початкової освіти за вальдорфською педагогікою (автори-упорядники Д. Ю. Косенко та О. І. Мезенцева), яка відповідно до листа ДСЯО від 24.05.2018 № 01-22/328 відповідає вимогам Державного стандарту початкової освіти, Навчальних програм для 1-4 класів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів України (лист ІТЗО від 02.07.2013 № 14.1/12-Г-258); Навчальної програми для 1-4 класів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів України «Малювання форм» (лист ІТЗО від 24.06.2014 № 14.1/12-Г-969).

Вальдорфська освітня програма ґрунтується на засадах вальдорфської педагогіки, визначених «Основними характеристиками (критеріями) вальдорфської освіти», затвердженими Internationale Konferenz der Waldorfpädagogischen Bewegung (Haager Kreis) (Міжнародний форум Штайнер/Вальдорфської освіти (Гаазьке Коло)) та використовує матеріали до навчальних планів та програм Вальдорфських шкіл К. Штокмайера та Т. Ріхтера.

Вальдорфська освітня програма визначає:

- ідейні засади та принципи діяльності закладів освіти, що працюють за вальдорфською педагогікою;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою;
- форми організації освітнього процесу;
- систему внутрішнього забезпечення якості освіти;
- форми спостереження за навчальним поступом учнів та оцінювання цього поступу;
- загальну характеристику змісту початкової освіти та взаємозв'язки (інтеграція) освітніх галузей, предметів, дисциплін тощо;
- навчальні плани для 1-2 вальдорфських класів.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ідейні засади

Вальдорфська педагогіка – гуманістична система навчання та виховання дитини, створена на початку 20 століття, яка на сьогодні є загально визнаною та динамічно розвивається в усьому світі. Вальдорфська школа як практична реалізація імпульсів духовно-наукового людинознавства – антропософії Рудольфа Штайнера – будується на концепції, у центрі якої стоять ідеї про сутність людини, про закони розвитку людини та суспільства в цілому. Засновуючись на антропософському уявленні про людину як істоту, яка є не тільки продуктом спадкових факторів та впливу середовища, а істоту, що визначається насамперед індивідуальним духовним принципом, особистим «Я», вальдорфська педагогіка вбачає *сутність освітнього процесу* не тільки в передачі соціального досвіду дорослими та засвоєння його дітьми, а головним чином у всебічному розвитку, відповідно внутрішнім потребам особистості на різних вікових етапах, через гармонійне поєднання та вдосконалення мисленнєвих, емоційних і вольових функцій у процесі пізнавального та емоційно-вольового опрацювання навчального матеріалу. Учень / учениця Вальдорфської школи не просто сприймає матеріал на когнітивному рівні, але переживає його в особистісному, концептуальному плані. Ідея «співпереживання у навчанні» створює передумови для глибокої інтеграції навчання, виховання та розвитку особистості дитини. Навчання у Вальдорфській школі має практичну, життєву спрямованість, його теоретичні аспекти постійно пов'язуються з конкретними життєвими реаліями, що сприяє ефективній соціальній адаптації учнів.

Головною метою вальдорфської педагогіки є світоглядне, соціальне і професійне самовизначення кожної окремої особистості в контексті усвідомлення власної індивідуальної свободи та відповідальності.

Ідеї вальдорфської педагогіки співзвучні як з кращими гуманістичними традиціями української педагогіки, так і з сучасними концепціями розвитку освіти.

Принципи

Базуючись на принципах Державного стандарту початкової освіти (презумпція талановитості дитини, цінність дитинства, радість пізнання, розвиток особистості, здоров'я та безпека), Вальдорфська освітня програма реалізує систему взаємопов'язаних соціофілософських і загальнопедагогічних *принципів* діяльності Вальдорфських шкіл.

Соціофілософські принципи вальдорфської педагогіки є метасвітоглядними, оскільки носять загальнолюдський характер, а саме:

1. **Гуманістична спрямованість** – визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток та прояв своїх здібностей.
2. **Принцип демократизації** передбачає усунення авторитарного стилю виховання, гуманізацію взаємин між вихователями і вихованцями, їх співробітництво, охоплює усі рівні управління та структури освітнього процесу.
3. **Принцип поєднання національного та загальнолюдського** – вихід до загальнолюдського через вивчення національної та світової культури.
4. **Принцип релігійної толерантності** – не пропагувати жодної релігійної конфесії, але залучати до змісту освітнього процесу загальнолюдські надбання світової духовної культури.
5. **Принцип гармонізації родинного та суспільного виховання** передбачає єдність педагогічних вимог школи, сім'ї і громадськості, психолого-педагогічний супровід родинного виховання як важливої ланки виховного процесу і забезпечення просвіти батьків з метою підвищення рівня психолого-педагогічної компетентності та педагогічної культури.
6. **Принцип поєднання соціального та індивідуального:** формування самостійної, самодостатньої особистості, яка вміє поважати та відчувати потреби оточення і позитивно впливати на розвиток та реалізацію інших людей. Необхідною передумовою для втілення цього принципу є розуміння важливості співпраці педагогів, батьків та оточення.
7. **Принцип свободи у самовизначенні.** Кінцева мета виховання – світоглядне, соціальне і професійне вільне самовизначення кожної окремої особистості в контексті культурного усвідомлення своєї індивідуальної свободи і відповідальності.

Загальнопедагогічні принципи вальдорфської педагогіки, створюючи теоретичну і практичну базу реалізації виховання на основі втілення в освітню практику пріоритету людинопізнання, забезпечують послідовність і безперервність процесу виховання й навчання, постійну динаміку освітнього процесу, реалізуються на власне антропософських підходах до пізнання природи людини:

1. **Принцип дитиноцентризму** - вибір змісту та методів виховання й навчання з орієнтацією насамперед на конкретну дитину, на актуальний стан конкретної групи дітей та перспективи саме їхнього розвитку. Індивідуальних підхід до кожного учня, урахування темпераменту, особистих якостей, конкретних сімейних обставин тощо.

2. **Принцип поваги до особистості дитини**, до її почуттів, здібностей та потенційних можливостей. Педагог уникає способів мотивації до навчання, що ґрунтується на егоїзмі, честолюбстві та страху.
3. **Принцип цілісного охоплення природи людини** – принцип побудови освітнього процесу на основі антропологічної науки про цілісність психічного, духовного і фізичного єства людини та розуміння органічних метаморфоз.
4. **Принцип вікової відповідності**. Закони духовного і фізичного розвитку, процеси, зміни, які відбуваються у внутрішньому світі дитини на кожному етапі, слугують головними орієнтирами освітньої діяльності.
5. **Принцип різнобічності й гармонійності**: гармонійне поєднання факторів розвитку інтелектуальних, почуттєвих та вольових якостей особистості.
6. **Принцип наступності** означає проходження ряду етапів, протягом яких поступово ускладнюються й урізноманітнюються зміст та напрями освітньої діяльності.
7. **Принцип пов'язаності з життям**: навчання повинно мати практичне спрямування, діяльнісний підхід, виховна та навчальна робота повинні мати постійний зв'язок з реаліями і ритмами оточення.
8. **Принцип обов'язкового чуттєвого переживання** передбачає поєднання пізнавального та емоційно-вольового опрацювання дітьми матеріалу, що подається.
9. **Принцип педагогічної свободи вчителя**: творче використання освітніх програм, свобода у виборі навчального матеріалу, що відповідає особливостям конкретного класу й тим проблемам, які прагне вирішити педагог.

**Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання
за Вальдорфською освітньою програмою
(за А. Гончаренко, Н. Дятленко)²**

Державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 (7) років, сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до школи подано в Базовому компоненті дошкільної освіти. Вальдорфська педагогіка, беручи до уваги зазначені характеристики, орієнтується на рівень загального психофізіологічного розвитку дитини – «шкільну зрілість» – морфологічний, функціональний і психічний її розвиток, при якому вимоги систематичного навчання не будуть надмірними та не приведуть до порушення здоров'я. Зовнішніми показниками формування тілесних структур дитини першого семиліття є такі: заміна молочних зубів на

² Стежина: комплексна альтернативна освітня програма для дошкільних навчальних закладів, що працюють за вальдорфською педагогікою: автори-упорядники А. М. Гончаренко, Н. М. Дятленко. – К. : Гілея, 2014 – 218 с.

постійні та зміна форми дитячої щелепи; поява нових рис у зовнішньому вигляді, зокрема, зримої видовженості та худорлявості тіла; зміцнення кістково-м'язової системи; становлення однозначного домінування правої чи лівої сторони; поліпшення координації рухів у просторі (хоча тонка та точна координація м'язів руки розвинена ще недостатньо), координація рук і зору, визрівання сенсомоторики.

*Показники фізичного розвитку дітей 6 і 7 років,
що свідчать про шкільну зрілість*

Вік	Кількість постійних зубів	Зріст, см		Вага, кг	
		хлопчики	дівчатка	хлопчики	дівчатка
6 років	1-6	111-121	111-120	19,7-24,1	19,0-23,6
7 років	5-10	118-129	118-129	21,6-27,9	21,5-27,5

До основних показників шкільної зрілості відносять: *емоційну-вольову зрілість*, що виявляється в певній емоційній стійкості; здатності адекватно реагувати на ситуації, події, людей; вмінні орієнтуватися в емоційних станах і настроях оточення, брати їх до уваги, регулювати свою емоційну поведінку, стримувати небажані прояви; мінімізації імпульсивних реакцій та поступовому переходу від домінування мимовільних форм психічної діяльності та поведінки до форм довільних. При цьому реальність сприймається та пізнається дитиною, насамперед, через власні почуття.

Соціальна зрілість – здатність дитини виявляти соціальну активність (уміння і готовність ініціювати спілкування з дорослими та однолітками, налагоджувати спільну діяльність, узгоджувати власні дії з іншими, допомагати, довіряти, співчувати, співпереживати, бути вдячним, виявляти почуття обов'язку, відповідальності) та розвинене почуття «Я» – самоповагу, впевненість і довіру до себе, готовність до подолання труднощів.

Розумова зрілість – диференційоване та аналітичне сприймання, довільна увага, образне мислення (мисленнєві операції сформовані недостатньо), добра механічна пам'ять (мимовільне запам'ятовування залишається домінуючим), розвинена уява, що спирається на реальність і має не тільки відтворюючий, а й творчий характер; наявність елементарних знань про природу, людей, культуру, саму себе.

Форми організації освітнього процесу

Вальдорфська педагогіка розглядає 1–9 класи як єдиний великий період, який, у свою чергу, розподіляється на три якісно різні етапи: 1–3, 4–6, 7–9 класи. Ця єдність і водночас диференціація істотно позначаються як на змісті, так і на методах, прийомах навчання і формах організації освітнього процесу. Таким чином, важлива особливість Вальдорфської школи полягає у відсутності різких переходів між різними ступенями навчання. Вони відбуваються плавно,

без швидких змін у характері та організації навчання. Кожний наступний ступінь пов'язується з попереднім, що створює комфортні умови для учнів. Така плавність відповідає сучасним тенденціям розвитку системи освіти щодо навчання у початковій школі. У багатьох країнах здійснено перехід до 6-річної початкової школи зі збереженням одного вчителя, що викладає всі загально-навчальні предмети.

У Вальдорфській школі основний учитель супроводжує дітей протягом 8 років їхнього навчання, до періоду статевої зрілості, що дає змогу учням пройти вікові кризи більш гармонійно, адже особистісний емоційний зв'язок з учителем має істотне значення. Досвід роботи підтверджує, що викладання загальноосвітніх предметів одним учителем *можливе* за умови достатньо високого рівня професійної фахової підготовки. Цьому сприяє і співробітництво з колегами: вчителями іноземних мов, технологій, фізичної культури, евритмії. Усі вчителі, що працюють з класом, створюють групу — «колегію класу», яка на своїх радах обговорює важливі питання освітнього процесу та координує спільні проекти.

Характерною ознакою вальдорфської педагогіки є те, що побудова освітніх програм здійснюється відповідно до ритму навчального року, тижня і навіть дня, що сприяє раціональному використанню періодів готовності до сприймання, руху і спокою. Це дає змогу істотно знизити рівень напруги і зберегти здоров'я дітей. Теоретичні, практичні й художні можливості навчального матеріалу використовуються у такий спосіб, щоб забезпечити заплановану зміну етапів уроку.

Методика навчання побудована на ритмічній зміні трьох фаз:

Фаза пізнання — переживання, спостереження, експериментування.

Фаза розуміння — спогади, описи, характеристики, замальовки.

Фаза оволодіння матеріалом — переробка, аналіз, узагальнення.

При цьому слід зазначити, що досягнення третьої фази здебільшого не відбувається в межах одного уроку. Після переживання та опису зазвичай настає пауза, коли учень / учениця активно опрацьовує і засвоює матеріал, а узагальнення матеріалу та якісний крок у вивченні теми відбувається наступного дня.

Особливістю організації освітнього процесу Вальдорфської школи є врахування кількості «епохальних» і щотижневих уроків при розрахунках щотижневого та річного розподілу годин певних предметів. Метод *епохально-інтегрованого викладання* передбачає протягом 2–4 тижнів розпочинати навчальний день учнів з вивчення певного навчального предмету на

«Головному уроці»³, тривалість якого для 1-х класів - 70 (35+35) хв., для 2-х класів - 80 (40+40) хв. Ритм роботи на цьому уроці будується таким чином, що час концентрації саме на навчальному матеріалі не суперечить п.5 статті 16 Закону України «Про загальну середню освіту» та Листу Міністерства освіти України від 27.10.1999 № 1/9-419 «Про тривалість уроків у початковій школі».

«Головний урок» у Вальдорфській школі включає такі структурні компоненти: узагальнення матеріалу попереднього дня, обговорення експериментів, пошук пояснень або законів, введення нового матеріалу через активну діяльність учнів, самостійна робота з метою перевірки, групова робота тощо. При цьому важливим є оптимальний відбір комплексу методів, що забезпечують розвиток мислення, почуттів, волі як протягом навчального дня, так і впродовж «епохи» в цілому.

«Головний урок» умовно ділиться на 3 етапи:

- *ритмічна частина* тривалістю близько 15–20 хвилин. Учні, в залежності від віку та педагогічних задач, виконують рухово-ритмічні, мовно-рецитативні, сенсорно-регулятивні, музичні, художні, математичні вправи, дидактичні ігри, соціальні вправи, у старших класах проводять диспути, дискусії тощо. Ця частина уроку має велике значення для розвитку емоційно-вольової сфери, соціальних навичок учнів і, разом з тим, зміст ритмічної частини, як правило, пов'язаний зі змістом епохи, що дає можливість систематично, протягом року повторювати і закріплювати навчальний матеріал;
- *основна частина* – це концентрація на навчальному матеріалі тривалістю близько 35–40 хвилин у 1–4 класах. Друга частина уроку власне і є предметом епохи, в ході якої також має місце ритмічна зміна видів діяльності, спрямованих на сприймання та засвоєння учнями навчального матеріалу, виконання самостійних вправ, в ході яких учні мають можливість формувати практичні навички та уміння;
- *розповідь* (близько 10–15 хвилин) вчителем різноманітних за жанром історій, з урахуванням психолого-вікових особливостей учнів, що передбачені змістом програми або історії морального спрямування. Матеріалом для цих розповідей є оповідання, казки та легенди в молодших класах.

Таким чином, метод *епохально-інтегрованого викладання* передбачає наявність *наскрізної складової* усіх «епох» (*ритмічної частини* уроку та *розповіді* учителя), де у гармонійній взаємодії об'єднуються усі освітні галузі, та *основної частини*, що присвячується концентрації на вивченні навчального матеріалу даної «епохи» (математики, мови, краєзнавства тощо).

³ *Die Hauptunterricht* – в перекладі з нім. «Головний урок» – поняття, властиве дидактиці Вальдорфської школи.

Метод епохально-інтегрованого викладання, наявність «Головного уроку» та наявність у Вальдорфській освітній програмі художньо-ремісничого циклу предметів дає можливість уникнути перевтомлення учнів: розумове навантаження ритмічно змінюється художньо-ремісничою діяльністю, що поповнює фізичні й творчі сили дитини.

Епохально-інтегрований метод містить у собі багато можливостей для здійснення міжпредметних зв'язків та розвитку усного мовлення, підвищує ефективність уроку, значно скорочує години при викладанні деяких тем, дозволяє продуктивніше вибудовувати систему домашніх завдань. Освітній процес за вальдорфською методикою викладання забезпечує в рівній мірі реалізацію усіх освітніх галузей.

Відповідно до особливостей методики, освітній процес за вальдорфською педагогікою протягом року супроводжується проведенням навчальних виїзних екскурсій, мистецьких проєктів, щорічних вистав, шкільних та міжшкільних проєктів, походів, практик тощо. У цій роботі педагоги керуються зміною пір року, сезонними святами, враховується також й те, що внутрішня активність дітей підвищується восени, поглиблюється з наближенням зими і знижується навесні, коли діяльність спрямовується назовні. Сезонний ритм береться до уваги як у процесі вивчення навчальних предметів, так і під час підготовки традиційних шкільних свят.

Після *«Головного уроку»* проводяться уроки тижневого циклу, що вимагають ритмічного повторення та систематичних вправ: іноземні мови, евритмія, фізична культура, музика, художньо-практична діяльність: рукоділля, живопис та ліплення, які організовуються в традиційному хронометражі: для 1 кл. – 35 хв., 2 кл. – 40 хв. В усіх навчальних предметах використовується *інтегративний підхід*, тобто уроки ритмічного повторення, відповідно до специфіки навчального предмету, використовують за основу структуру *«Головного уроку»*, поєднуючи художні елементи, соціальні вправи, мовно-рецитативні, ритмічні та дидактичні ігри, музичні елементи тощо.

Слід також зазначити, що в освітньому процесі за вальдорфською педагогікою обмежено використовуються підручники й аудіовізуальні засоби у зв'язку з тим, що вони можуть послабити контакт між учителем та учнями, знизити власну творчу активність дітей. Частіше використовуються книги для читання, першоджерела, збірки текстів, власні записи. У зошитах *«епох»* учні самі структурують інформацію, роблять замальовки, виконують творчі завдання, створюючи у такий спосіб власні підручники.

Система внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості передбачає:

– кадрове забезпечення освітньої діяльності;

- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг навчального поступу здобувачів освіти.

Завданнями системи внутрішнього забезпечення якості освіти є:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за реалізацією освітнього процесу;
- моніторинг та оптимізація стану соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- розробка рекомендацій щодо покращення якості освітньої діяльності;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Педагогами вальдорфських класів у рамках дослідно-експериментальної діяльності була створена та реалізована ***Система удосконалення педагогічної майстерності***, яка включає наступні компоненти:

Педагогічні конференції – регулярні, щотижневі (щочетверга) зустрічі усіх педагогічних працівників. Метою таких зустрічей є, за рекомендаціями Штайнера, вивчення людинознавства, удосконалення педагогічної майстерності через спільну педагогічну роботу. Це місце, куди сходяться всі нитки життя і діяльності шкільного організму. Ці конференції збираються не для вирішення адміністративних питань, вони є *поточною вищою школою для вчителів*, постійно діючою педагогічною семінарією. Тут обговорюються фундаментальні питання педагогіки, методики та дидактики, психології, антропології розвитку, обмінюється весь практичний досвід навчальної та виховної роботи, аналізуються характери і темпераменти дітей, тут відбувається самонавчання, самовиховання та саморозвиток вчителів, практичний досвід переходить в пізнання. Важливою умовою є відкритість та свобода кожного учасника колегії, ніхто не має права дорікати чи критикувати, це місце, де педагоги обмінюються думками, досвідом, досягненнями, а також невдачами, помилками, проблемами. У такий спосіб в колі педагогічної колегії Вальдорфської школи усі рівні (не важливо, ти досвідчений вчитель чи ні), кожен знає, що робить інший, думка кожного важлива.

Важливо зазначити, що такі педагогічні колегії мають свою структуру та складаються з наступних компонентів:

1 частина

Педагогічні читання - простір для саморозвитку в теоретичних підвалинах вальдорфської педагогіки. Філософські праці Р. Штайнера є непростими для опрацювання, а отже *Педагогічні читання* здійснюються за певною технологією.

2 частина

Психолого-педагогічні колегії-консилиуми «Розгляд дитини» - організаційна форма, в рамках якої відбувається розробка і планування психолого-педагогічного супроводу учня. *Колегія-консилиум* об'єднує інформацію про окрему дитину, якою володіють вчителі-предметними, класні керівники, шкільний медичний працівник, психолог, дефектолог, арт-терапевт, вихователь дитячого садка, який відвідувала дитина до школи, та ін. Такий розгляд дитини має свою чітку структуру та методику проведення, готується заздалегідь, як правило, класним вчителем (класним керівником), глибоко занурюючись у деталі, особливості розвитку дитини від народження. На основі цілісного бачення проблеми, розробляється загальна педагогічна стратегія психолого-педагогічних впливів.

Психолого-педагогічні колегії-консилиуми «Ретроспектива життєдіяльності класів» - організаційна форма, в рамках якої відбувається розробка і планування психолого-педагогічного супроводу визначених учнівських груп та класів. *Колегія-консилиум* об'єднує інформацію про окремий клас, ступінь (молодший, середній, старший) школи, якою володіють вчителі-предметними, класні вчителі, вчитель групи подовженого дня, психолог, дефектолог. На основі цілісного бачення проблеми, розробляється загальна педагогічна стратегія роботи з класом.

3 частина

Організаційна. Тут обговорюються нагальні потреби школи: відбувається представлення нових вчителів, розробляються концепції шкільних свят, соціальних проєктів, створюються робочі групи з вирішення окремих задач, конфліктних ситуацій тощо. Дана частина засідання Педагогічної колегії є простором інформування та прийняття важливих організаційних рішень щодо життєдіяльності школи. На засідання для вирішення спільних завдань запрошуються представники Батьківського активу, педагоги інших шкіл та громадських об'єднань.

Педагогічні колегії класів. Проводяться у кожному класі 1 раз на чверть (за потребою зустрічі можуть бути більш регулярними). До складу такої колегії входять усі педагоги, які працюють в класі, психолог, терапевти. На засіданнях обговорюються вікові особливості учнів, тематичне наповнення навчального плану, погоджуються спільні проєкти, розглядаються складні ситуації класу, індивідуальні ситуації учнів, розробляється загальна педагогічна стратегія роботи з дитячим колективом.

Предметні методичні об'єднання, завданням яких є:

- актуалізація завдань предметів, що вивчаються, з позицій вальдорфської педагогіки,
- розробка окремих уроків;
- обмін власними методичними розробками та педагогічними знахідками;

- аналіз взаємовідвідування уроків та виховних заходів;
- організація різноманітних проектів, участь в заходах різного рівня;
 - методичний супровід нових вчителів та епох класних вчителів спеціалістами;
- створення умов для методичного вдосконалення педагогічних працівників;
- висвітлення тематичної інформації.

Психолого-педагогічна майстерня, де вчителі діляться вдалим досвідом, досліджують феномени, моделюють ефективну взаємодію, апробують та адаптують соціальні вправи тощо.

Індивідуальні консультації організовуються за запитом педагогів у довільній формі.

Вільні педагогічні ініціативи – це простір для вільного обміну педагогічним досвідом та саморозвитку вчителів, відкритий як для педагогів школи, так і для тих, кого цікавлять теми, що обговорюються (батьки, слухачі вальдорфського семінару, колеги з інших шкіл). Така вільна ініціатива може бути присвячена дослідженню загально-педагогічного питання, вивченню літератури, лекціям у контексті світоглядних питань тощо.

Художньо-практичні ініціативи – це простір для саморозвитку педагога через мистецтво, відкритий як для педагогів школи, так і колег з інших шкіл, батьків, слухачів вальдорфського педагогічного семінару (художні майстерні, живописні студії, архітектурні проекти тощо.)

Творчі об'єднання – вільні ініціативи, простір для саморозвитку вчителя, відкритий як для педагогів школи, так і для батьків, слухачів вальдорфського педагогічного семінару. Такі об'єднання можуть створюватись для постановки п'єси до свята, концерту, творчого вечора тощо. Так, наприклад, традицією кожної Вальдорфської школи є постановка п'єси «Різдвяна гра», яка стає центральним дійством зимових свят. Акторам стають вчителі, батьки та друзі школи. Незважаючи на те, що постановка цією вистави відбувається щороку, уся спільнота з нетерпіння чекає на неї, адже кожного разу акторський склад змінюється, а це означає, що можна побачити у виставі свого вчителя чи свою маму.

Робочі групи створюються для організації свят, відкритих заходів, конференцій тощо, є тимчасовим об'єднанням педагогів для виконання поставленої задачі. В завдання такої групи входить педагогічне осмислення цілей заходу, виховне наповнення, складання плану або сценарію, розподіл обов'язків між усіма педагогами, звернення за допомогою до адміністрації, батьків тощо.

Методичний тиждень проводиться двічі на рік - в кінці навчального року (червень) та перед початком нового (серпень) й складається з наступних компонентів: педагогічні читання, аналіз життєдіяльності та психолого-

педагогічних особливостей класів (або ж планування року відповідно до вікових потреб учнів), опрацювання методичної теми, саморозвиток через художньо-практичну діяльність та соціальні ігри, обмін досвідом тощо. Така форма передбачає щоденну інтенсивну роботу (з 9.00 до 16.00) та є джерелом самовдосконалення, роботи з новими педагогами, самоаналізу та соціальної взаємодії вчителів.

Окрім зазначених вище форм організації методичної підтримки та саморозвитку вчителів на базі школи проводяться лекції та семінари з питань педагогіки, історії, культури тощо. Вчителі, як правило, щороку відвідують міжнародні семінари, конференції, конгреси з питань вальдорфської педагогіки, де створюється простір для міжнародного обміну досвідом. Часто школа сама стає організатором регіональних семінарів для підготовки вчителів для роботи у Вальдорфських навчальних закладів. Наразі педагогічним колективом розробляється система модульних семінарів для удосконалення викладання окремих предметів. Такі семінари за підтримки Асоціації вальдорфських ініціатив в Україні плануються бути всеукраїнськими.

Форми спостереження за навчальним поступом учнів та оцінювання цього поступу

Від початку заснування Вальдорфська школа не розглядала бальну оцінку як мотивуючий чи стимулюючий засіб навчання. Оцінювання у вальдорфській педагогіці носить характер спостереження за навчальним поступом здобувачів освіти та має на меті: підтримати їхній розвиток, вибудувати індивідуальну траєкторію розвитку учня / учениці, діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання, виховувати ціннісні якості особистості, стимулювати бажання навчатися, уникати побоювання помилитися, формувати переконання у власних можливостях та здібностях.

У рамках дослідно-експериментальної діяльності була створена та реалізована нами впроваджувалась та корегувалась альтернативна ***Система оцінювання особистісного розвитку (індивідуального поступу) учня: для учнів 1-2 класів - «Характеристики»***.

Робота учнів 1–2 класів оцінюється в процесі навчання вербально. При цьому враховуються досягнення здобувача освіти «відносного самого себе», оцінюється його / її індивідуальний прогрес. Кожен вчитель, враховуючи програму та виходячи з цілей викладання предмету, конкретизує задачі, що ставить перед учнем / ученицею, маючи на меті досягнення ним / нею конкретних вмінь чи засвоєння конкретних знань. Протягом епохи чи року, вчитель відслідковує виконання кожної задачі кожним конкретним учнем / ученицею. Контроль за виконанням задач відбувається у формі спостереження за його / її роботою в зошиті на уроці, перевірки виконання

домашніх завдань, самостійних чи контрольних робіт, участю в індивідуальних та колективних проектах тощо. Доповнюється картина розвитку особистості учня / учениці описом його / її здатності до самостійної роботи, активності роботи в класі, описом особливостей темпераменту, соціальної включеності тощо. В кінці такого опису - коментар щодо індивідуального прогресу та рекомендації щодо подальшої роботи. У такий спосіб систематичне відстеження індивідуального розвитку здобувачів освіти у процесі навчання набуває формувального характеру.

На основі такого моніторингу для здобувачів освіти 1–2 класів наприкінці року складається розширена характеристика особистісного розвитку в усіх навчальних предметах, особливості його / її розвитку на даному етапі, соціальна ситуація та ін., яка може також містити індивідуальний вірш (байка чи казка), складений на основі рекомендацій Р. Штайнера, що слугує терапевтичним засобом для кожної конкретної дитини, та видається батькам.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ОСВІТИ ЗА ВАЛЬДОРФСЬКОЮ ПЕДАГОГІКОЮ

Зміст освіти за вальдорфською педагогікою розроблено на основі концептуальних засад педагогічної системи «Вальдорфська школа» Рудольфа Штайнера, корелюється з «Основними характеристиками (критеріями) вальдорфської освіти», визначеними Internationale Konferenz der Waldorfpädagogischen Bewegung (Haager Kreis) (Міжнародний форум Штайнер/Вальдорфської освіти (Гаазьке Коло)), базується на компетентнісному підході⁴, визначеному Державним стандартом освіти України.

Вальдорфську освітню програму спрямовано на реалізацію *компетентнісного підходу* до освіти, зокрема на досягнення на відповідному рівні результатів у розвитку таких *ключових компетентностей*:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують

⁴ Згідно з «Рекомендаціями Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя».

подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективною співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння, як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Вальдорфська освітня програма побудована із застосуванням діяльнісного підходу на інтегровано-предметній основі. Сукупність навчальних предметів, їх дидактична узгодженість для певних періодів розвитку дитини

лежать в основі «горизонтальної освітньої програми», яка за своїм задумом спрямована на визначення взаємозв'язків між предметами. Зміст такої «горизонталі» та дидактичні особливості навчання визначаються віковими особливостями здобувачів освіти. Проте головним орієнтиром для вчителя / вчительки є особистість конкретного учня / учениці, відповідно до рівня розвитку його / її інтелекту, емоційно-вольової сфери, темпераменту тощо.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель / вчителька визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Освітні галузі

Вальдорфська освітня програма для **першого циклу** використовує освітні галузі відповідно до тих, що надані Державним стандартом початкової освіти:

Мовно-літературна:

1.1. Українська мова і література, мови і літератури відповідних корінних народів і національних меншин

1.2. Іншомовна освіта

Математична

Природнича

Технологічна

Інформатична

Соціальна і здоров'язбережувальна

Громадянська та історична

Мистецька

Фізкультурна

Освітня галузь «Мовно-літературна» у Вальдорфській освітній програмі реалізується через інтегрований курс «Головний урок» (наскрізна складова та епоха «Письмо та читання») та навчальні курси «Іноземні мови» (англійська та німецька). Мета та загальні цілі Мовно-літературної освітньої галузі реалізуються також шляхом інтеграції мовно-рецитативних вправ, слухання історій та усного переказування, комунікативних вправ та інтерактивної взаємодії, мовної творчості (з дотримання норм української мови), ознайомлення з літературними творами тощо в інші інтегровані навчальні курси.

Освітня галузь «Математична» реалізується через інтегровані курси «Головний урок»: епохи «Математика» та «Малювання форм», а також частково інтегрується в інші навчальні курси.

Освітня галузь «Природнича» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях через спостереження за природою, проекти, практичні заняття, екологічні акції, вивчення поетичних та прозових творів художньої літератури тощо шляхом інтеграції.

Освітня галузь «Технологічна» реалізується через навчальні курси «Рукоділля», «Живопис та ліплення» та наскрізно в інтегрованому курсі «Головний урок».

Освітня галузь «Інформатична» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях шляхом формування навичок роботи з інформацією, опису логічних, послідовних дій, презентації власних ідей та/або результатів своєї діяльності за допомогою малюнків, текстів, музики тощо. Формування навичок роботи з цифровими пристроями та викладання інформатики як навчального предмету у Вальдорфських школах світу на рівні початкової освіти не здійснюється, що пов'язано з концептуальними засадами вальдорфської педагогіки щодо особливостей розвитку дитини, її потреб у тому чи іншому віці, які викладені у Листі-зверненні від ІАО (Міжнародної Асоціації Вальдорфської педагогіки в Центральній та Східній Європі).

Освітня галузь «Соціальна і здоров'язбережна» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях шляхом формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки, культури спілкування, морально-етичного виховання та духовного розвитку особистості, втілюються в проектній та позакласній діяльності.

Освітня галузь «Громадянська та історична» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях, через вивчення історії родини, міста, країни, долучення до родинних і шкільних традицій, підготовки до свят року, участь у громадських, шкільних, міжшкільних проектах, позакласних та виховних заходах тощо.

Освітня галузь «Мистецька» реалізується навчальними курсами «Живопис та ліплення», «Музика», «Євритмія» та пронизує наскрізно усі навчальні курси: як інтегрований курс «Головний урок», так і ритмічні заняття.

Освітня галузь «Фізкультурна» реалізується навчальними курсами «Рухливі ігри» та специфічним для Вальдорфських шкіл світу предметом «Євритмія» (Мистецтво руху). Окрім цього, рухово-ритмічні вправи є складовою ритмічної частини «Головних уроків» та ритмічно повторювальних занять.

Вальдорфська освітня програма передбачає наявність у Варіативній складовій Навчального плану початкової школи, що працює за вальдорфською педагогікою, «Додаткового уроку», де вчитель / вчителька, відповідно до освітніх потреб здобувачів освіти, організовує заняття, що супроводжують тематику «Головних уроків», підготовку проектів, репетиції вистав та інших творчих заходів, використовує час на навчальні екскурсії тощо.

Години курсів Фізкультурної освітньої галузі: «Рухливі ігри» та «Євритмія» (як предмету, пов'язаного з руховою активністю учнів) не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження.

В основу систематизації освітніх галузей **1-2 класів** покладено освітні галузі Державного стандарту початкової загальної освіти та Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, а саме: «Мови і літератури», «Математика», «Природознавство», «Суспільствознавство», «Мистецтво», «Технології», «Основи здоров'я і фізична культура».

Освітня галузь «Мови і літератури» реалізується через навчальні предмети «Українська мова (мова і читання)», «Іноземні мови» (англійська та німецька).

Освітня галузь «Математика» реалізується через навчальний предмет «Математика», «Малювання форм».

Освітня галузь «Природознавство» та «Суспільствознавство» реалізується навчальним предметом «Навколишній світ» (інтегрований курс).

Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура» реалізується навчальними предметами «Фізична культура» та специфічним для Вальдорфських шкіл світу предметом «Євритмія» (Мистецтво руху).

Теми курсу «Основи здоров'я» щодо формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки, культури спілкування, морально-етичного виховання та духовного розвитку особистості інтегрується у зміст усіх предметів Типових навчальних планів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів, втілюються в проектній та позакласній діяльності, вносяться у план виховної роботи.

Освітня галузь «Технології» реалізується через предмети «Рукоділья».

Освітня галузь «Мистецтво» реалізується навчальними предметами «Образотворче мистецтво» та «Музичне мистецтво».

Викладання інформатики у Вальдорфських школах світу починається в 9 класі, що пов'язане з концептуальними засадами вальдорфської педагогіки щодо особливостей розвитку дитини, її потреб у тому чи іншому віці, які викладені у Листі-зверненні від ІАО (Міжнародної Асоціації Вальдорфської педагогіки в Центральній та Східній Європі).

Години варіативної складової можуть бути використані на підсилення окремих предметів навчального плану або на проведення індивідуальних та групових занять.

Гранична наповнюваність класів встановлюється відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту». Відповідно до чинних нормативів (наказ МОН України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах») може здійснюватися поділ класів на групи при вивченні окремих предметів, з мистецьких дисциплін та предметів художньо-ремісничого циклу, оскільки такі заняття потребують індивідуальних консультацій та спеціального обладнання.

Години предметів «Фізична культура» та «Євритмії» як предмету, пов'язаного з руховою активністю учнів, не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження

Вальдорфська освітня програма зорієнтована на роботу закладу освіти за 5-денним навчальним тижнем.

Додаток 1

(Складений за Додатком 1 Типової освітньої програми початкової освіти (1-2 класи) під керівництвом Р.Б.Шияна, Наказ МОН України № 268 від 21.03.2018)

**Навчальний план для 1-А, 1-Б, 2-А, 2-Б класів
на 2019/2020 навчальний рік
Мова викладання: українська**

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
Інваріантна складова		
	1-А,1-Б	2-А, 2-Б
Українська мова	5	5
Англійська мова	2	3
Математика	3	3
Я досліджую світ	7+1	8+1
Мистецтво	2	2
Фізична культура	3	3
Усього	20+3	22+3
Варіативна складова		
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	0	0
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня	20	22
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)	23	25

Директор

Оксана Пасічник

Додаток 2

(складений за Навчальним планом «Освітньої програми першого циклу початкової освіти (1-2 класи) за Вальдорфською педагогікою» (Мезенцева О., Косенко Д.))
(лист МОН України від 20.04.2018 № 1/9-254)

ТИПОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
першого циклу початкової освіти за вальдорфською педагогікою
для закладів освіти з українською мовою навчання

Навчальні курси	1-В,Г	2-В
Головний урок, в тому числі:	350	350
- наскрізна частина	120	120
- математика (епоха)	80	80
- письмо та читання (епоха)	105	105
- малювання форм (епоха)	45	45
Іноземна мова	105	140
Живопис та ліплення	70	70
Рукоділья	70	70
Музика	70	70
Евритмія	35*	35*
Рухливі ігри	70*	70*
Додатковий урок**	35	70
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	805	875
Гранично допустиме тижневе/річне навчальне навантаження учня	20 / 700	22 / 770

* Години курсів «Рухливі ігри» та «Евритмія» не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

** Додатковий урок призначено для вивчення окремих тем різних освітніх галузей, проведення навчальних проєктів, екскурсій.

Директор школи

Оксана ПАСІЧНИК

Освітня програма в обсязі - 49 (сорока девяти)
сторінок прошнурована, пронумерована, скріплена
печаткою

« _____ » _____ 2019 р

Директор школи _____ О.Пасічник